

Förintelsen

Innan förintelsen

Det här är offlineversionen av *Förintelsen*. Följ länken för att komma åt ytterligare material som övningar, interaktiva element, filmer med mera.

<https://laromedel.ne.se/material/reader/202/8842>

IBL

■ Bilden visar utmärglade fångar som nyligen befriats i koncentrationslägret Auschwitz i Polen. Byggnaderna i bakgrunden är numera en del av ett museum.

När Hitler och hans nazistparti kom till makten i Tyskland 1933 startade ett systematiskt förtryck, framför allt mot den judiska befolkningen.

HULTON ARCHIVE/GETTY IMAGES

■ Efter 1935 tvingas alla judar i Tyskland att bära en gul stjärna, en så kallad **dauidsstjärna**.

Nazisterna hittade många fiender i det nya Tyskland. De föraktade alla svaga och ansåg att de var smuts. De hatade demokrater och socialister, de hatade handikappade, de hatade homosexuella, de hatade judar, slaver, romer och afrikaner. Om sådana människor tilläts få barn med de renrasiga tyskarna skulle följden bli en sämre sorts människor, och då skulle Tysklands framtid vara förstörd.

Nazisterna fick tyskarna att ställa upp på en kollektiv förföljelse av judarna.

Följande scen från en bio stod att läsa om i den svenska tidningen Social-Demokraten 1938:

“Talrika biografier ha redan anslag om, att man icke önskar besök av judar. Följande händelse är typisk. Under en föreställning ropar plötsligt en biobesökare: Tänd ljustet, det stinker här! Andra skrika till svar: Här är kanske en jude! Ljustet tändes. Man spårar upp en intellektuell med judiskt utseende och jagar ut honom ur lokalen.”

Social-Demokraten

Ord och begrepp

Ordlista: Förintelsen

Slaver är ett namn på olika folk som talar slaviska språk och huvudsakligen lever i östra Europa.

Terror är våld som personer eller stater utövar för att skrämmas och för att få sin vilja igenom.

Bojkott innebär att flera människor tillsammans vägrar att ha något med en person, en produkt eller en organisation att göra.

Synagoga är dels den judiska församlingen som firar gudstjänst, dels en lokal för gudstjänst och andra möten.

Koncentrationsläger är stora fångläger där många människor hålls inspärrade, oftast på grund av sina politiska åsikter.

Folkmord innebär att en hel folkgrupp eller delar av en folkgrupp utrotas.

Terrorn trappas upp

Judiska författare förbjöds att publicera texter och deras böcker brändes på offentliga bål. Judiska affärer bojkottades. Äktenskap mellan renrasiga så kallade "arier" och "icke-arier" förklarades vara brottsliga i de så kallade Nürnberglagarna från 1935.

PRESENS BILD

■ Judiska författare hade förbjudits att verka och deras böcker brändes på bål. Här bränns judisk, pacifistisk och annan för nazisterna inte önskvärd litteratur i maj 1933. "Bränner man böcker, bränner man till slut människor", hade diktaren Heinrich Heine spått ett århundrade tidigare.

HULTON ARCHIVE/GETTY IMAGES

■ Medlemmar av SA och SS sätter upp ett anslag om att bojkotta judiska affärer i Berlin i maj 1933.

År 1938 trappades terrorn upp. 17 000 judar tvingades över gränsen till Polen och den 9 november har gått till historien som **kristallnatten**. Då genomfördes våldsamma judeförföljelser under vilka judiska affärer och synagogor slogs sönder. Det var fritt fram att misshandla och slå ihjäl judar. En del fann nöje i att kasta ut gamlingar och barn från balkongerna.

Dessutom spärrades tusentals judar in i fångläger som kallas **koncentrationsläger** i **Buchenwald**, **Dachau**, **Sachsenhausen** och en rad andra platser. Den slutgiltiga katastrofen närmade sig.

I Buchenwald roade sig Hitlers SS-soldater med att utsätta fångarna för grymma gymnastikpass. De tvingades springa runt och runt tills de kräcktes av utmattning.

SS

Förkortning för det tyska ordet *Schutzstaffeln* som betyder 'skyddsgrupper'. Det var en halvmilitär organisation som hade sitt ursprung i Hitlers personliga livvakt som kom att expandera. SS kom så småningom att organisera förintelsemaskineriet. Dessutom bildade de elitavdelningar i en armé vid sidan av den reguljära som gick under under samlingsbenämningen Waffen-SS.

Den slutgiltiga lösningen

År 1939 bröt andra världskriget ut och i skydd av det utförde nazisterna historiens första industriella **folkmord**. Nazisterna kallade det "den slutgiltiga lösningen av judefrågan".

UNIVERSAL HISTORY ARCHIVE/GETTY IMAGES

■ Judar från Ungern väntar på transport med godsvagn till Auschwitz. Väl framme valdes de personer ut som kunde arbeta åtminstone en tid. De övriga gasades ihjäl.

Från och med 1941 byggde tyskarna dödsfabriker i Polen, så kallade förintelseläger. I dem avrättades miljontals judar enligt löpande band-principen. Även romer, homosexuella och personer med funktionsnedsättning mördades. Det var en skräckbild av industrins tidsålder.

TYPOFORM

■ Förintelselägren och de största koncentrationslägren är markerade på kartan, men det fanns många fler koncentrationsläger, bland annat i Ukraina, på Balkanhalvön och i Nordafrika. De första koncentrationslägren inrättades efter nazisternas maktövertagande 1933 och var främst till för politiska fångar. Mellan 1936 och 1942 byggdes fler och större koncentrationsläger. I slutet av denna period uppfördes sex förintelseläger vid järnvägsknutar i det ockuperade Polen där miljontals människor mördades. Mellan 1942 och 1945 tvingades många lägerfångar arbeta inom den tyska rustningsindustrin innan de skickades till förintelselägren.

Den nazistiska människosynen

Nazismens människosyn banade vägen för historiens värsta brott. Tyska barn fick titta på dockteater och skratta åt att judeskurken fick stryk av polisen och skrämdes iväg. "Trevliga" familjespel såldes som gick ut på att kasta ut judarna.

Människor berövades all värdighet och alla sina mänskliga drag bara för att de var judar. Nazisterna lyckades framställa dem som sopor som måste förintas.

IBL

■ Under krigstiden förekom också i Stockholm skyltar som förbjöd judar och halvjudar tillträde till affärer. Bilden visar skyltfönstret till en bokhandel (oktober 1941) som dessutom skyltar med antisemitisk litteratur.

Tjänstemän utan känslor

Den tjänstemannamässiga kallblodighet som var utmärkande för utförandet av förintelsen framkommer i de nazistiska dokumenten.

År 1942 ansåg sig SS-mannen Walter Rauff ha flera goda förslag på förbättringar av de specialfordon som var föregångare till gaskamrarna. Människorna stängdes in i fordonens lastutrymme. Under bilfärden leddes avgaserna in till de panikslagna människorna där bak, men Walter Rauff hade upptäckt en del problem under arbetets gång.

Han skrev att "godset under arbetets gång visar en naturlig tendens att samlas vid vagnens bakdörrar och vid operationens slut befinna sig liggande där i första hand".

Med godset menade han människorna som höll på att gasas ihjäl. Lösningen på problemet var enligt honom att fylla fordonet maximalt så att ett minimum av rörelse kunde uppstå.

Nämnas kan att lasten före hans förslag låg på nio till tio personer per kvadratmeter. Walter Rauff ville också att belysningen alltid skulle hållas tänd under arbetets första minuter. Det hade nämligen visat sig "att i det ögonblick då dörrarna stängs, trycker sig lasten mot dessa så fort det blir mörkt". Då gällde det att man hunnit stänga dörrarna ordentligt.

Han hade själv provat förfarandet men tillade: "Belysningen måste mer än vad som hittills har skett, skyddas mot skadegörelse. Järngaller bör monteras runt lamporna så att de inte kommer till skada."

Till sist föreslog Walter Rauff en hygienisk förbättring: "För att kunna rengöra fordonet krävs att det mitt på golvet finns ett avrinningshål med tättslutande lock", skrev han. "Locket, med en diameter på 200–300 mm, ska vara försett med en ventil som gör det möjligt att släppa ut vätska redan under arbetets gång. Vid rengöringen ska avrinningshålet släppa ut större föroreningar."

Det var ord från en tjänsteman som blivit blind för mänskliga värden i sin iver att vara effektiv i sitt arbete.

BETTMAN/GETTY IMAGES

■ Massgrav i koncentrationslägret Bergen–Belsen.

Sammanfattning

Förintelsen

- Efter att nazisterna kommit till makten i Tyskland 1933 började de förfölja politiska motståndare som demokrater och socialister samt människor som de ansåg vara mindre värda: personer med funktionsnedsättning, homosexuella, slaver, romer och framför allt judar.
- Naziregimen upprättade koncentrationsläger runt om i Tyskland där judar och andra oönskade personer spärrades in.
- Under andra världskriget (1939–1945) mördades omkring sex miljoner judar i förintelseläger i Polen, bland annat Auschwitz-Birkenau och Treblinka.
- Även romer, personer med funktionsnedsättning och handikappade mördades.
- Detta folkmord (*förintelsen*) kallade nazisterna "den slutgiltiga lösningen" på judefrågan.

Det här är offlineversionen av *Förintelsen*. Följ länken för att komma åt ytterligare material som övningar, interaktiva element, filmer med mera.

<https://laromedel.ne.se/material/reader/202/8842>